

GUTTENE I SKYGGEN

Av Lars Norén

Hvor går grensen mellom menneske og monster?
Finnes der tilgivelse for de grusomste forbrytere?
Hva hvis man ikke angrer?

Mange spørsmål melder seg når man ser Lars Noréns virkelighetsnære drama, som baserer seg på intervjuer med innsatte i svenske fengsler.

I sitt forsøk på å forstå hva som driver mennesker til drap og seksualisert vold, lar han oss møte en gruppe vidt forskjellige menn. Gjennom deres historier blir vi kjent med de innsattes angst og drømmer, håp og ideologier, svakheter og også sjarme.

Instruktør Stein Winge er tilbake på DNS etter 14 år uten bergensregn. Fra å være norsk teaters "enfant terrible", har han blitt en av våre viktigste regiautoriteter. Stein er en svært etterspurt operainstruktør av internasjonal kaliber. Møtet mellom ham og ensemblet kan kun omtales som en kjærlighetsaffære.

Med seg har Stein sin makker gjennom mange år, den prisbelønte scenografen John-Kristian Alsaker. De to har skapt uforglemmelige teaterøyeblikk sammen, og det er en stor glede for en teatersjef å kunne tilby slike krefter til sine skuespillere.

Og hvilke skuespillere! Når jeg ser forestillingen tenker jeg at hvis jeg hadde sett den gjengen på et teater i London, New York eller Stockholm, så hadde jeg tenkt: For noen typer de har her! Så forskjellige, så sterke og åpne! En sånn gjeng kunne vi aldri satt sammen i Norge!

Jo det kan vi, vi har dem her, samlet på vårt teater!

Det gjør meg stolt!

Bjarte

Nasjonalbiblioteket
Depotbiblioteket

SYNSPUNKT:

Å STÅ ANSVARLIG FOR

Av psykolog Sindre Angeltvedt, ansatt av Helse Bergen ved voldsprogrammet i Bergen fengsel.

Når mennesker fortolker og årsaksforklarer egne handlinger, skjer dette ut fra en ubevisst motivasjon for å opprettholde selvtiliten. Gode handlinger tolker vi ofte som et resultat av positive og vedvarende personlighetstrekk, mens negative handlinger oftere sees som et produkt av en uheldig situasjonspåvirkning.

De forbrytelser som beskrives i stykket er preget av så mye lidelse og uopprettelig skade at det å oppleve seg som fullt ut ansvarlig for dem vil innebære et ekstremt ubehag. For å forsvare seg mot dette opplever gjerningsmenn ofte overgrepssituasjonen gjennom et psykologisk filter. Opplevelsen av hendelsen fordreies på en måte som gjør den mindre ødeleggende for selvbildet. Dette kalles kognitive fordreininger og eksisterer både som forsvar mot begåtte forbrytelser samtidig som de gjør det psykologisk mulig å begå nye overgrep.

Å tone ned ens eget ansvar for gjerningen er et eksempel på en slik fordreining. Handlingen og dens skadelige konsekvenser erkjennes, mens årsaken tilskrives forbigående faktorer utenfor egen kontroll. I stykket kommer dette blant annet frem når Arne forteller om sin forbrytelse. Han sier riktignok at han tar det fulle ansvar, men beskriver samtidig hendelsen som at han "kom til å drepe en kvinne i overilt tilstand" og at det skjedde som resultat av provokasjon fra offerets side kombinert med at han hadde drukket alkohol. Kvinnens provokasjon, hans overilte tilstand og alkoholpåvirkningen er alle årsaksforklaringer som reduserer følelsen av kontroll og ansvar hos ham selv.

En kan også beskytte seg mot ansvar ved å innta en offerrolle. Gjennom å forfekte sin ideologi kan Per forstå forbrytelsen sin som et uttrykk for lojalitet til et høyere prinsipp. Han kommenterer at han har fått støtte fra opinionen, noe som for ham

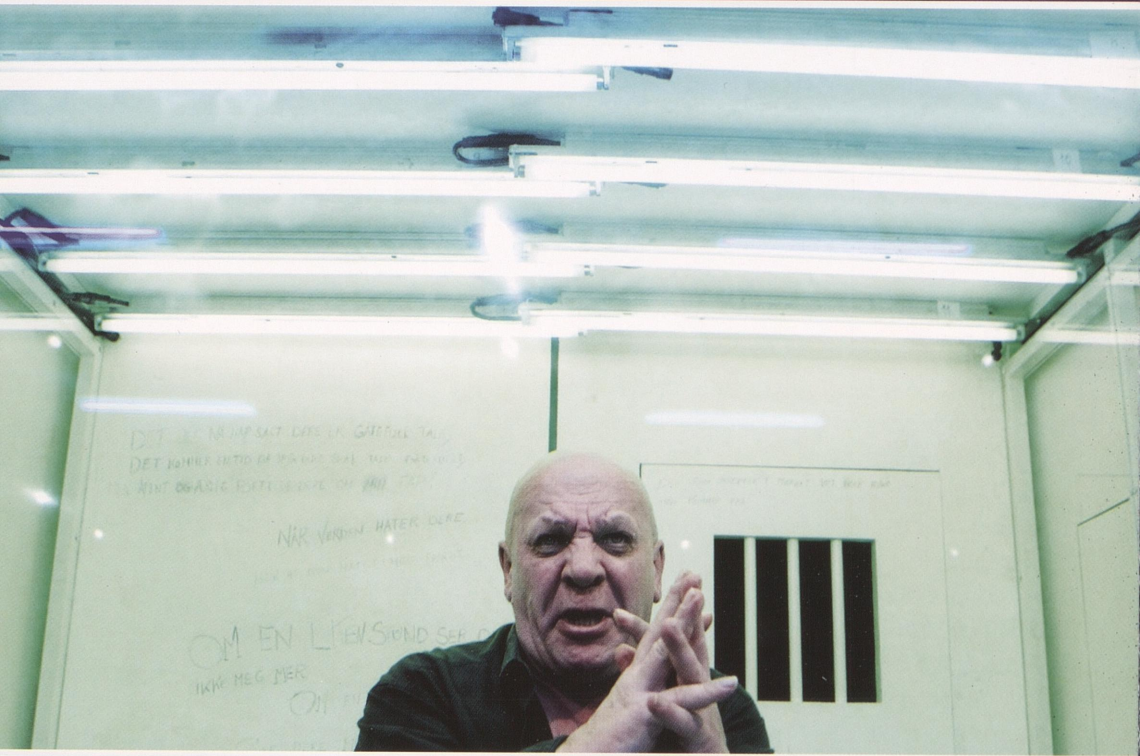
EN GRUSOM HANDLING

kanskje er en bekreftelse på personlig styrke mer enn moralsk avvik. Straffen hans kan dermed også omskrives som et angrep på hans ideologi, hvor han blir et offer i stedet for å være en overgriper.

En annen måte å forsvare seg på er å benekte eller minimalisere skaden i overgrepet. Når Ulf forteller om sine overgrep, forteller han at ofrene hans som oftest ikke var klar over at de ble utsatt for et overgrep siden de fikk medikamenter. Med dette prøver kanskje Ulf å holde fast på en opplevelse av at overgrepene ikke traumatiserte ofrene. Det er også mulig å minimalisere skadene av egne handlinger ved å sammenligne dem med noe en anser som verre. Med sin forrakt for pedofile og deres seksuelt motiverte overgrep, kan for eksempel Per innta et moralsk standpunkt hvor hans egne forbrytelser fremstår som bagateller i forhold.

Kognitive fordreininger er psykologisk sett sofistikerte måter å forsvare seg mot det intense ubehag som følger av å begå overgrep. Det er således paradoksalt at en person med slike fordreininger kan fremstå som om de mangler skam- og skyldfølelse, mens det nettopp er disse følelsene som skaper behovet for et slikt forsvar i utgangspunktet. For mange vil psyken være preget av sterke motstridende krefter, hvor negative følelser presser mot det psykologiske forsvaret. Med et sterkt forsvar er følelsestrykket håndterbart. Hvis forsvaret derimot svekkes, kan det emosjonelle trykket bli så overveldende at det skaper tilstander preget av ambivalens, angst og tankekjør. Det er heller ikke uvanlig med depressive tanker og en selvforakt som kan bli så sterk at den resulterer i tanker om selvmord. Otto, som opplever fæle påtrengende bilder og et ønske om å bli knust av gud, illustrerer konsekvensen av å ta inn over seg sine forbrytelser uten filter eller forsvar. Siden han opplever sine drifter som en stabil del av seg selv, gir ikke driftene særlig beskyttelse mot hans overveldende selvforakt.

Kognitive fordreininger gjør det mulig å omgå moralske barrierer, og øker derfor risikoen for fremtidige overgrep. Endring av handlingsmønstrene forutsetter derfor at en gir slipp på det samme filteret som beskytter mot ubehaget og skyldfølelsene. Dermed venter en lang og smertefull endringsprosess preget av sterk ambivalens og forvirring.

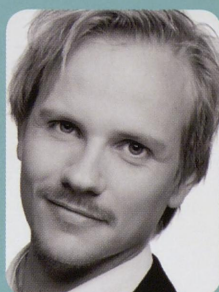
SKUESPILLERE

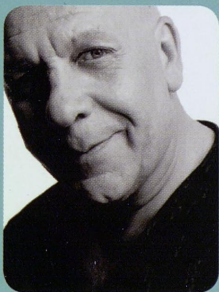
FRODE WINTHER

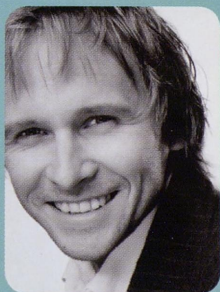
KIM KALSÅS

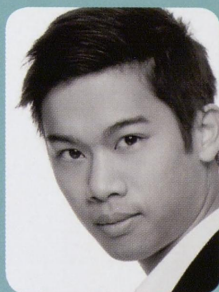
FRODE BJØRØY

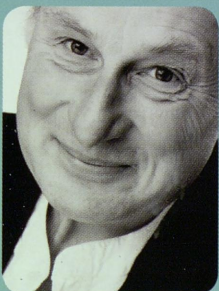
SVERRE RØSSUMMOEN

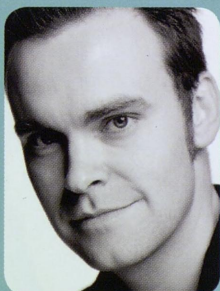
PÅL RØNNING

HUY LE VO

KARL BOMANN-LARSEN

VIDAR MAGNUSSEN

BAK SCENEN

I en årrekke har Stein Winge og John-Kristian Alsaker vært et av radarparen i norsk scenekunst – og det var i Bergen det startet for alvor. Fra 1976 og femten år fremover skapte de en rekke DNS-klassikere, som *Hvem er redd for Virginia Wolf* og *Kong Lear*.

REGISSØR STEIN WINGE er tilbake på DNS 14 år etter at han iscenesatte *Nederlaget* av Nordahl Grieg. Winge er utdannet skuespiller, men gikk raskt over til regi. I tillegg til å være en av de mest toneangivende regissører i norsk teater og opera i de siste fire tiårene, har han hatt en betydelig internasjonal karriere. Siden 1999 har han dessuten vært sjefsinstruktør ved Den Norske Opera & Ballett. Stein Winge har vunnet flere priser og nylig mottok han Norsk regifonds ærespris.

SCENOGRAF JOHN-KRISTIAN ALSAKER har siden 1970-tallet satt sitt preg på en rekke forestillinger ved DNS og en andre norske teatre. I tillegg har han en stor internasjonal karriere, blant annet ved National Theatre i London og Los Angeles Theatre Center, hvor han har mottatt flere priser for scenografi og kostymer bl.a. for flere Ibsen- og Beckett-oppsetninger. Alsaker har også jobbet innen film og TV og i 1990 fikk han Emmy-prisen for scenografien til *Phantom of the Opera*.

BIBBI MOSLET har arbeidet som dramaturg ved flere teatre i Norge og Sverige. I tillegg har hun vært prosjektutvikler ved Norsk Film i 12 år. Hun har sin utdannelse fra Norge, USA og Sverige, hvor hun også har undervist ved universiteter og høyskoler. I dag brukes hun ofte som foredragsholder i profesjonelle film- og teatersammenhenger. Siden 2003 har hun vært hovedansvarlig for utviklingen av nye norske operaer ved Den Norske Opera & Ballett. Sammen med Stein Winge har Bibbi Moslet blant annet bearbeidet flere Ibsen-dramaer.

LARS NORÉN er en av Europas fremste samtidsdramatikere, og hans skuespill er også svært populære i Norge. I 2006 viste DNS *Tiden er vårt hjem* og senest høsten 2008 ble det sterke dramaet *Kulde* vist på teatret. *Guttene i skyggen* er siste del av trilogien *Klassens død*, som bærer stemmene til de utstøtte i samfunnet. Hans skuespill har en evne til å skape sterke reaksjoner og debatt langt utenfor teaterscenen.

GUTTENE I SKYGGEN

av Lars Norén

Bearbeidet av: **Bibbi Moslet**

Oversetter: **Isak Rogde**

Regissør: **Stein Winge**

Scenograf/kostymedesigner: **John-Kristian Alsaker**

Lysdesigner: **Arne Kambestad**

Maskør: **John Einar Hagen**

Dramaturg: **Bibbi Moslet**

Med:

Per: **Frode Winther**

Arne: **Kim Kalsås**

Christoffer: **Frode Bjørøy**

Otto: **Sverre Røssummoen**

Anders: **Pål Rønning**

Memo: **Huy Le Vo**

Ulf: **Karl Bomann-Larsen**

Tom: **Vidar Magnussen**

Inspisient: Kjell Arve Vorland

Lydtekniker: Bjarte Våge

Rekvisitør: Cathrine Hopstock

Sceneteknisk kontakt: Harry Slengesol/Nils Salomonsen

Sufflør: Nina Agnethe Kopperdal

Teaterforlag: Lars Norén AB

Dekor og kostymer er produsert på
Den Nationale Scenes verksteder.

Norgespremiere på Småscenen 23. januar 2009

Forestillingen varer i 2 timer uten pause.

Vi gjør oppmerksom på at det vil være noe tobakksrøyk på
scenen. Det er ikke tillat å fotografere eller gjøre
lyddoptak under forestillingen.

DEN NATIONALE SCENE

Depotbiblioteket

Guttene i skyggen

10sd01757

AS DEN NATIONALE SCENE, Pb 78, Sentrum, 5803 Bergen, tlf: 55 60 70 80, www.dns.no

ANSVARLIG UTGIVER: Bjarte Hjelmeland // REDAKTØR: Ole Klemsdal // FOTO: Fredrik Arff //

GRAFISK UTFORMING: Eva Tuft Design

Program nr. 1 / 2009 Kr. 10,-

